
ПЕДАГОГІКА

УДК 378.048.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-1-25>**Маргарита АРИСТАРХОВА,***orcid.org/0000-0002-4602-2673*

доктор філософії,

науковий співробітник науково-дослідного відділу науково- та навчально-методичного забезпечення мовної підготовки наукового центру мовного тестування Навчально-наукового центру іноземних мов Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (Київ, Україна) aristarkhovamargarita@gmail.com

Олег АРИСТАРХОВ,*orcid.org/0000-0003-2064-4121*

доктор філософії,

старший науковий співробітник науково-дослідного відділу Інституту забезпечення військ (сил) та інформаційних технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (Київ, Україна) aristarkhovoleh@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена актуальній проблемі розвитку іношомовної компетентності засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Навчання іноземних мов у військовій галузі має бути ефективним і відповідати сучасному стану розвитку суспільства. Наукові дослідження в галузі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу ефективно інтегрувати їх у навчання іноземних мов. У статті визначено, що саме використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє збільшенню частки самостійної іношомовної навчальної діяльності й активізації слухача, дозволяє урізноманітнити навчальний матеріал та інтенсифікувати засвоєння іношомовного навчального матеріалу. Зокрема, інформаційно-комунікаційні технології активно використовуються викладачами для ефективного реалізації цілей освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Визначено, що інформаційно-комунікаційні технології допомагають створити високоефективне освітньо-інформаційне середовище, в якому розвиток іношомовної компетентності відбувається шляхом набуття активного досвіду міжособистісного спілкування, співпраці та забезпечує інтерактивність освітнього процесу. Окреслено, що для створення освітньо-інформаційного середовища застосовуються цифрові технології, що уможливають різноманітні шляхи формування та розвитку іношомовних умінь. Провідного значення для розвитку іношомовної компетентності в сучасних умовах набувають інформаційно-комунікаційні технології, які забезпечують інтерактивну взаємодію всіх учасників, створення активного іношомовного середовища, а також забезпечують можливість самостійного вдосконалення іношомовної компетентності.

Ключові слова: іношомовна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, освітньо-інформаційне середовище, синхронне спілкування, асинхронне спілкування.

Marharyta ARISTARKHOVA,*orcid.org/0000-0002-4602-2673*

PhD,

Research Associate Science and Research at the Department of Scientific, Educational and Methodological Language Training of Language Testing and Research centre of the National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy (Kyiv, Ukraine) aristarkhovamargarita@gmail.com

Oleh ARISTARKHOV,
orcid.org/0000-0003-2064-4121
PhD,

Senior Research Associate Scientific and Research Department
Institute of Troops (Forces) Support and Information technologies National Defence University of Ukraine
named after Ivan Cherniakhovskiy
(Kyiv, Ukraine) aristarkhovoleh@gmail.com

THE PECULIARITIES OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

The article deals with current problem of foreign language competence development using information and communication technologies. The teaching of foreign languages in the military sphere should be effective and in line with the current state of society development. The current researches in the field of modern information and communication technologies make it possible to integrate them effectively into foreign language teaching process. The article states that the use of information and communication technologies in teaching helps to increase the share of independent foreign language learning activities, allows to diversify the learning material and intensify the assimilation of foreign language learning material. In particular, information and communication technologies are actively used by teachers in order to implement the goals of the educational process in terms of distance learning. It is determined that information and communication technologies help to create a highly effective educational and information environment in which the development of foreign language competence occurs by gaining active experience of interpersonal communication, cooperation and interactivity of the educational process. It is outlined that digital technologies are used to create the educational and information environment and to form and develop foreign language skills. Information and communication technologies, which provide interactive relations of all participants, creation of an active foreign language environment, and also provide an opportunity to improve foreign language competence, are of significant importance for the development of foreign language competence in modern conditions.

Keywords: foreign language competence, information and communication technologies, educational and informational environment, synchronous communication, asynchronous communication.

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19 та пов'язані з нею карантинні обмеження змінили наше уявлення про освітній процес у ВНЗ. Відповідно до даних, наданих міжнародною організацією UNESCO, у 2020 році, на початку пандемії, 1,6 млрд здобувачів вищої освіти були змушені залишитися вдома, а викладачі розпочали пошук альтернативних способів навчання та організації освітнього процесу (2020 Global Education Meeting, 2020). Незважаючи на сучасні виклики, система військової освіти покликана забезпечувати навчання та виховання курсантів (слухачів) відповідно до потреб Збройних Сил України. Для цього необхідно реалізовувати освітній процес з урахуванням усіх можливих обмежень, постійно актуалізувати зміст, удосконалювати організаційні форми, впроваджувати інноваційні технології та методи навчання. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій для розвитку іншомовної компетентності забезпечує засвоєння знань, робить навчання інтерактивним та комунікативно спрямованим.

Аналіз досліджень. Аналіз наукових розвідок засвідчив, що проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі є об'єктом дослідження багатьох науковців

(Ю. Биков, С. Галецький, О. Гуляєва, Ю. Іващенко, Л. Петречук, А. Приходько, О. Соболенко, Л. Тимчук, В. Толстой, Г. Швачич, S. V. Chiruguru, C. Hess та ін.), які вважають, що застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій допомагає активізувати процес пізнання, стимулює інтерес і підвищує мотивацію слухачів до розвитку іншомовної компетентності.

Мета статті полягає в розкритті особливостей розвитку іншомовної компетентності засобами інформаційно-комунікаційних технологій у вищій військовій школі.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні вже не виникає питання, чи можна використовувати інформаційно-комунікаційні технології для вивчення іноземної мови, а викладачі прагнуть як найефективніше інтегрувати їх в освітній процес та задалегідь підготуватися як до синхронного, так і до асинхронного режиму проведення занять. Інформаційно-комунікаційні технології активно використовуються викладачами для ефективної реалізації цілей освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. Такі технології існують як потужний, динамічний і ефективний допоміжний засіб у процесі навчання, але переважно використовуються для доставлення (отримання), уна-

очнення (ілюстрування), уточнення інформації та надають, як правило, готовий набір знань програмового матеріалу, виконуючи, таким чином, роль ретрансляторів знань (Тимчук, 2017: 183).

Важливим для нас є визначення поняття «інформаційно-комунікаційні технології». Зокрема, С. Галецький витлумачує поняття «інформаційно-комунікаційні технології» як системний інформаційний феномен, що поєднує в собі уніфіковані технології, програмне забезпечення, накопичувальні та аудіовізуальні системи, телекомунікації, мережеві та цифрові способи передачі, накопичення, обміну, збереження, змінювання інформації (Галецький, 2020: 68). Українські вчені розглядають інформаційно-комунікаційні технології як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією (Швачич та ін., 2017:7).

Ми поділяємо думку В. Бикова про те, що саме на основі поєднання традиційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій навчання вдається значно ефективніше розвинути і примножити природні задатки та здібності людини. Вчений наголошує, що саме використання цих технологій у процесі навчання створює додаткові умови і спричинює появу нових цілей та оновлення змісту освіти, а також дає змогу досягти значно кращих результатів, забезпечити для кожного її учасника формування й розвитку власної освітньої траєкторії» (Биков, 2008: 13).

Таким чином, можемо зробити висновок, що інформаційно-комунікаційні технології – сукупність різних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу іншомовної комунікації та створення, поширення, збереження навчальних матеріалів для формування і розвитку іншомовної компетентності та управління освітнім процесом, а також дозволяють трансформувати іншомовні знання і моделювати віртуальну пізнавальну реальність із використанням іноземної мови.

Навчання іноземних мов у військовій галузі має бути ефективним і відповідати сучасному стану розвитку суспільства. Наукові дослідження в галузі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу ефективно інтегрувати сучасні технології в процес формування і розвитку іншомовної компетентності. Мультимедійні ресурси та доступ до Інтернету полегшують занурення слухачів (курсантів) у багате для мовної практики середовище, що полегшує сприйняття автентичного мовлення, мотивує до іншомовного спілкування,

дає змогу писати й читати текстові повідомлення на іноземній мові, стимулює та активізує самостійне навчання. Використання інформаційно-комунікаційних технологій сприяє високій ефективності передачі дидактичного змісту та формуванню мовних умінь, оскільки активізує одночасно кілька каналів сприймання навчальної інформації та підтримує розвиток індивідуальних когнітивних здібностей (Chiruguru, 2020; Hess, 2020).

Інформаційно-комунікаційні технології допомагають створити високоефективне освітньо-інформаційне середовище, в якому розвиток іншомовної компетентності відбувається шляхом набуття активного досвіду міжособистісного іншомовного спілкування, співпраці та забезпечує інтерактивність освітнього процесу.

Для створення освітньо-інформаційного середовища застосовуються цифрові технології, що уможливають різноманітні шляхи формування та розвитку іншомовних умінь, а саме: музика та відео (аудіопрослуховування, відеоперегляд можуть бути корисними для розвитку умінь сприймати мовлення на слух, а візуальне сприймання зображень, інтонацій, міміки та жестів допомагає краще розуміти зміст та контекст використання мовних конструкцій); освітні вебсайти (Kahoot, Quizlet, FluentU, Quizizz, Lessonly, та ін.) можуть допомогти поглибити знання мови, пропонуючи змістові та цікаві вправи, орієнтовані на розвиток граматичних умінь); технології вебконференцій (Skype, Big Blue Button, Google Meet, U Meeting, MS Teams, Zoom), системи управління навчанням (Learning management systems), де розміщені інтерактивні онлайн-словники, дистанційні курси як інтерактивні системи навчальних занять із використанням Інтернет-мережі для активізації навчальної діалогічної взаємодії, що не вимагає проведення зустрічей у середовищі безпосередніх контактів (Moodle, SAP Litmos, Canvas LMS, Blackboard Learn, MOOC Platforms, Google Classroom, Open edX), комп'ютерні ігри («Call of Duty», «Company of Heroes»).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема для розвитку іншомовної компетентності, сприяє збільшенню частки самостійної іншомовної навчальної діяльності, представлення навчального контенту, потрібного здобувачам освіти в потрібний час, варіативності навчального матеріалу, дозволяє інтенсифікувати засвоєння навчального матеріалу. Серед різноманіття інформаційно-комунікаційних технологій особливої уваги в аспекті розвитку іншомовної компетентності заслуговують технології відеоконференцій, що функціонують на колобораційних

платформах, які уможливають синхронне спілкування (Приходько, 2015: 94). До них належать такі:

MS Teams – програма, яка поєднує чат, наради й засоби для покращення співпраці. Учасники можуть будь-коли переглядати чати й файли, якими ділились інші до, під час і після нарад. Завдяки безкоштовному хмарному сховищу файли, якими поділились учасники, доступні на всіх пристроях, тому можна працювати над ними в реальному часі самостійно або разом із колегами;

Hangouts Meet – ця платформа передбачає відеодзвінки, інтегровані з іншими інструментами G-Suite Google (пакет спеціалізованого хмарного програмного забезпечення й інструментів для спільної роботи від компанії Google), також учасники можуть транслювати власний екран, у свою чергу викладач має змогу вибрати декілька учасників для одночасного показу екранів;

WhatsApp – ця програма дає змогу налагоджувати навчальну комунікацію між викладачем та слухачем за допомогою відео- та аудіодзвінків, обміну повідомленнями, мобільний додаток для обміну інформаційними повідомленнями;

WeChat Work – це платформа для співпраці, яка дає змогу підтримувати живий відеозв'язок та передбачає обмін повідомленнями, контентом та відео/аудіоконференціями між викладачем та слухачами з можливістю включення максимально 300 учасників;

Zoom – це хмарна платформа для відео- та аудіоконференцій, співпраці, чату та вебінарів, яка передбачає доступ слухачів і викладачів до демонстраційних екранів один одного та можливість запису заняття;

Lark – цей набір для взаємодії взаємопов'язаних інструментів, включаючи чат, календар, створення завдань та хмарне сховище, що дає змогу збагатити навчальну діяльність мультимедійними засобами;

Dingtalk – це сервіс для відеозв'язку та дистанційного навчання, платформа зв'язку, яка підтримує відеоконференції, управління завданнями та календарем, відстеження відвідування та обмін миттєвими повідомленнями та ін. Ця програма дає змогу спілкуватися письмово в особистому чи груповому чаті з усіма учасниками освітнього процесу, створювати завдання в чаті та встановлювати дедлайн для їх виконання, додавати файли з комп'ютера або створювати їх відразу на платформі.

Таким чином, колабораційні платформи навчання дають змогу слухачам підключатися як у режимі реального часу, так і опанувати навчальний матеріал асинхронно, а також спілкуватися за допомогою синхронного відео та аудіо безкоштовно через Інтернет з відповідною пропускну здатністю та програмним забезпеченням, і можуть бути використані для самостійного розвитку іншомовної компетентності, адже покращують сприймання іноземного мовлення, активізують критичне мислення, комунікативні, колаборативні, креативні вміння, формують глобальну та міжкультурну компетентності, вдосконалюють цифрові вміння. Колабораційні платформи навчання дають можливість здобувачам освіти активно використовувати іноземну мову, поглиблювати її розуміння і проводити тривале усне спілкування іноземною мовою.

Отже, на основі теоретичного аналізу вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з порушеного наукового питання ми визначили, що інформаційно-комунікаційні технології навчання дають можливість побудувати освітній процес на основі взаємодії, співробітництва та партнерства всіх учасників. У такому разі здобувачі освіти є активними суб'єктами навчальної діяльності, яка відбувається з урахуванням їхніх освітніх інтересів. Завдяки продуманому й органічному використанню інформаційно-комунікаційних технологій підвищується рівень навчально-пізнавальної активності слухачів, закладається міцне підґрунтя для інтеграції української військової системи освіти відповідно до стандартів НАТО та впровадження його передового досвіду в освітньо-професійну підготовку.

Висновки. Провідного значення для розвитку іншомовної компетентності набувають інформаційно-комунікаційні технології, які забезпечують інтерактивну взаємодію всіх учасників, створення активного іншомовного середовища, а також забезпечують можливість самостійного вдосконалення іншомовної компетентності. Продуктивному формуванню та розвитку іншомовної компетентності сприятиме організація освітнього процесу за допомогою сучасних технологій навчання, які спрямовані на іншомовну діяльність слухача, інтерактивність процесу та переважність практичних видів діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2020 Global Education Meeting, extraordinary session on education post-COVID-19, 20-22 October 2020: final report, 2020. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375301?4=null&queryId=N-d7ee5ee5-3acc-4924-9398-c4921a7f090c> (дата звернення 5.10.2021).
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атака, 2008. 684 с.

3. Галецький С. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2020. 292 с.
4. Приходько А. М. Відеоконференція як засіб формування професійно комунікативної компетентності іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 32 (365). С. 93–96.
5. Тимчук Л. І. Теоретико-методичні засади проектування цифрових нарративів у навчанні майбутніх магістрів освіти : дис. ... д-ра. пед. наук:13.00.10. Київ, 2017. 468 с.
6. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : навчальний посібник / Г. Г. Швачич та ін. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230 с. С. 7.
7. Chiruguru S. B. The Essential Skills of 21st Century Classroom (4Cs). URL: https://www.researchgate.net/publication/340066140_The_Essential_Skills_of_21st_Century_Classroom_4Cs (дата звернення: 22.11.2021)
8. Hess C. Using technology in the languages classroom from the 20th to the 21st century:a literature review of classroom practices and fundamental second language learning theories. URL: <https://ozolnieks.files.wordpress.com/2012/12/using-technology-in-the-languages-classroom.pdf> (дата звернення: 22.11.2021).

REFERENCES

1. 2020 Global Education Meeting, extraordinary session on education post-COVID-19, 20-22 October 2020: final report, 2020. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375301?4=null&queryId=N-d7ee5ee5-3acc-4924-9398-c4921a7f090c>.
2. Bykov V. Yu. Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity : monohrafiya [Models of Organizational System of Open Education]. Kyiv: Ataka, 2008. 684p. [in Ukrainian].
3. Haletskyi S. M. Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnykh vykladachiv inozemnykh mov zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of Communicative Competence of Foreign Language Lecturers using Informational and Communicational Technologies] : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Zhytomyr, 2020. 292 p. [in Ukrainian].
4. Prykhodko A. M. Videokonferentsiia yak zasib formuvannia profesiino komunikatyvnoi kompetentnosti inozemnykh studentiv vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv [Videoconference as a Tool for Formation of Professional Communicative Competence of Foreign Students of Higher Technical Educational Institutions]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya: Pedagogichni nauky* 2015. Vyp. 32 (365). pp. 93-96 [in Ukrainian].
5. Tymchuk L.I. Teoretyko-metodychni zasady proektuvannia tsyfrovyykh naratyviv u navchanni maibutnykh mahistriv osvity [Theoretical and Methodological Basics of Digital Narratives' Projecting in Training of Future Masters of Education] : dys. ... d-ra. ped. nauk:13.00.10. Kyiv, 2017. 468 p. [in Ukrainian].
6. Shvachych H.H., Tolstoi V.V., Petrechuk L.M., Ivashchenko Yu.S., Huliaieva O.A., Sobolenko O.V. Suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii [Modern Informational and Communication Technologies]: Navchalnyi posibnyk.. Dnipro: NMetAU, 2017. –230 p.[in Ukrainian].
7. Chiruguru S. B. The Essential Skills of 21st Century Classroom (4Cs). URL:https://www.researchgate.net/publication/340066140_The_Essential_Skills_of_21st_Century_Classroom_4Cs
8. Hess C. Using technology in the languages classroom from the 20th to the 21st century:a literature review of classroom practices and fundamental second language learning theories. URL : <https://ozolnieks.files.wordpress.com/2012/12/using-technology-in-the-languages-classroom.pdf>